

Zbraslavská kronika

Zbraslavská kronika (*Chronicon Aulae regiae*) je latinsky psaná kronika, která vznikala v letech 1305-1339. Jejími autory byli Ota Durynský a Petr Žitavský, oba opati cisterciáckého kláštera na Zbraslavi, založeného roku 1292 králem Václavem II. Oba reprezentovali klášterní duchovenstvo a hájili jeho zájmy. Ve třech knihách jsou popsány události z let 1253-1338.

Opat Ota koncipuje své dílo především jako hagiografickou oslavu krále Václava II. V knize je představen jako ideální panovník. Otova část první knihy, věnující se období mezi lety 1253-1294, je pojímána jako klášterní kronika. Ota knihu sepisoval v letech 1305-1314. Otovým pokračovatelem se stal Petr Žitavský, který první Otovu knihu doplnil mimo jiné o prolog a epilog. Kniha je uvedena prologem → dílo je věnováno valdsaskému opatovi Janu III., ukončena je epilogem → Petrovou závětí obsahující jak verše, tak prozaický text. Závěť je pojata jako jakási kající úvaha o pomíjivosti lidských věcí, o údělu smrti, o hodnotě křesťanského života apod. Díky tvorbě obou autorů má kniha 130 kapitol a zahrnuje léta 1253-1316. Kniha líčí dobu Přemysla Otakara II., život Václava II., Václava III., interregnum Rudolfa Habsburského a Jindřicha Korutanského, nástup Lucemburků na český trůn a mnoho dalších dějů.

Druhou a třetí knihu již sepisoval pouze Petr Žitavský (opat Ota skonal v březnu roku 1314). Ve druhé knize je ve 30 kapitolách popsáno období mezi lety 1317-1333. V knize se můžeme dočíst o vládě Jana Lucemburského, zmiňuje i manželku Elišku Přemyslovnu, popsána je také mezinárodní politická situace. Třetí kniha obsahuje 15 kapitol a můžeme zde nalézt zápisy z let 1333-1338. Obě tyto knihy začínají prologem a sumářem kapitol. U obou těchto knih autor pracoval analisticky, zatímco první kniha byla pojata spíše jako tematičtější hagiografická oslava panovníka. Třetí kniha líčí návrat Karla IV. do Čech, smrt Elišky Rejčky apod. Poslední zpráva je z února 1338 (opat Petr umírá roku 1339).

Vedle svých literárních předností je Zbraslavská kronika cenný historický pramen. Petr Žitavský měl možnost využívat soudobého diplomatického materiálu, popisoval proto ve svých knihách významné politické události. Jeho informátory byli činitelé současné domácí i mezinárodní politiky.

Zbraslavská kronika je po Kosmově kronice nejvýznamnější a nejrozsáhlejší historiografickou prací předhusitské doby v Českých zemích. Pro starší události Zbraslavská kronika dokonce čerpá z kroniky Kosmovy. Petr Žitavský ovládal dobové předpisy rétoriky a poetiky, výklad prokládal veršovými pasážemi. Petrovy verše často moralistně či emocionálně komentují, projevují radost při korunovaci, smutní nad úmrtím významné osoby atd. Téměř všechny verše Kroniky Zbraslavské, je jich přes 4 000, mají jednotnou rytmičnou formu, jsou to leoninské hexametry s vesměs dvojslabičnými rýmy. Petr i Ota citovali antické autory, odvolávali se na antickou literaturu, historii či filozofii.

Díky Petrovi Žitavskému máme dochováno spoustu informací o rodu Lucemburků, jemuž byl nakloněn. V roce 1309 došlo k dohodě cisterciáckých opatů s císařem Jindřichem VII. o obsazení českého trůnu Janem Lucemburským. Petr, který tuto zprávu přinesl Elišce Přemyslovně a získal si tak její přízeň.

Zbraslavské kronika byla vydatným pramenem zvláště pro kronikáře doby Karla IV.: František Pražský z ní přebíral celé pasáže. Druhou knihu Zbraslavské kroniky vydal M. Freher ve sbírce *Rerum Bohemicarum antiqui scriptores aliquot* (v roce 1602). Celý text vydal poprvé G. Dobner (v roce 1784) v

V. svazku Monumenta historica Bohemiae. Poté (v roce 1875) J. Loserth v VIII. svazku Fontes rerum Austriacarum. Dosud poslední je vydání Josefa Emlera ve FRB IV.

Ota Durynský přišel do Zbraslavského kláštera ze Sedlce u Kutné Hory. Do čela konventu byl postaven roku 1297. Na Zbraslavi byl v pořadí druhým opatem, toto postavení však zastával jen rok a půl. Umírá v březnu 1314 a sepisování Zbraslavské kroniky po něm přebírá Petr Žitavský.

Petr Žitavský, který byl původem, stejně jako Ota, Němec, se narodil mezi léty 1260-1270. S českým prostředím se identifikoval, což lze pozorovat v jeho díle. Byl přítomen v Praze při korunovaci krále Václava II. v roce 1297. Na Zbraslavi byl poprvé na pohřbu krále v roce 1305. V roce 1309 se stává rádcem a důvěrníkem Elišky Přemyslovny. Petr doprovázel Elišku při cestě do Německa na svatbu s Janem Lucemburským. Později se stýkal s jejich synem, budoucím císařem, Karlem IV. Často cestoval do zahraničí. Roku 1316 se stává opatem. Poslední zpráva o Petrovi je z roku 1339, předchozím rokem končí i jeho kronikářské vyprávění.

Prameny

Petra Žitavského Kronika zbraslavská, FRB IV, Josef Emler (ed.), Praha 1884, s. 1-337.

Překlad

HEŘMANSKÝ, F.-MERTLÍK, R.: *Zbraslavská kronika*, Praha 1976.

Literatura

ANTONÍN, Robert: *Zahraniční politika krále Václava II. v letech 1283-1300*. Brno 2009.

NECHUTOVÁ, Jana: *Latinská literatura českého středověku do roku 1400*. Praha 2000, s. 131-136.

PUMPROVÁ, Anna: *Svědectví autografu o práci Petra Žitavského s textem Zbraslavské kroniky*. ČMM 131, 2012, s. 239-263.

Jana Rotreklová